

Grunnlag for saksfremlegg og høringsinnspill til regional vannforvaltningsplan med tiltaksprogram for Innlandet og Viken vannregion

Del 1- Oppsummering av planen inkludert lokale forhold

Bakgrunn

Rent vann er grunnlag for alt liv og god forvaltning av våre vannressurser er viktig. Regional vannforvaltningsplan beskriver dagens tilstand i vassdragene våre og fastsetter miljømål. Tiltaksprogrammet inneholder de tiltakene som er lagt inn med sikte på å nå miljømålene. Formålet med regional vannforvaltningsplan er å vise hvordan vi ønsker å forvalte vannet i et langsiktig perspektiv, og er et verktøy for å oppfylle vannforskriftens mål om helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet og vannressursene. Planarbeidet involverer mange ulike beslutningstakere og interesser på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Innlandet og Viken vannregion har stor geografisk utbredelse og inkluderer både Glomma og Drammensvassdraget med sidevassdrag, i tillegg til mindre vassdrag i lavlandet som drenerer til Indre og Ytre Oslofjord.

Planen og plangrunnlaget

Planen er et oversiktsdokument på vannregionnivå som oppsummerer tilstandsanalyser, overvåkingsdata, tiltaksanalyser og deltagelse fra berørte sektorer. Planen beskriver *hvordan* det står til med vannet, *hvilke* miljømål som skal nås, og *hvilke* tiltak som må til for å nå målene. Planen gjelder for perioden 2022-2027, og er en revurdering og justering av vannforvaltningsplanen for perioden 2016-2021.

Vannforskriften er hjemlet i forurensingsloven, plan- og bygningsloven, vannressursloven og naturmangfoldloven. Klima- og miljødepartementet har utarbeidet nasjonale føringer for arbeidet med oppdatering av vannforvaltningsplanene. Planen skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen jfr. pbl. § 8-2. Det påpekes viktigheten av kommunenes arealplanlegging for å nå miljømålene, noe som også understrekes i de nasjonale føringene.

Regional vannforvaltningsplan skal vedtas av berørte fylkesting i vannregionen. Deretter sendes den til Miljødirektoratet som sammen med andre berørte direktorat skal gjennomgå planen og gi en tilråding til Klima- og miljødepartementet. Klima- og Miljødepartementet i samråd med Olje- og energidepartementet godkjenner planen.

Vann-nett er kunnskapsdatabasen hvor informasjon om vannforekomstene, tilstand, miljømål, tiltaksprogram m.m. finnes.

Regional plan for vannforvaltning med tiltaksprogram og handlingsplan har naturlig nok et regionalt fokus, og det er dermed vanskelig å få oversikt på vannområdenivå. Det vil dermed videre i notatet trekkes frem lokale forhold med utgangspunkt i rammene for planen.

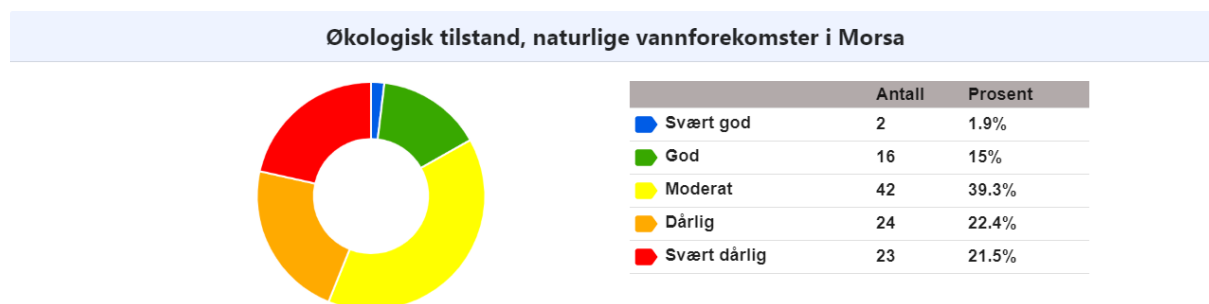
Hvordan står det til med vannet?

Planen beskriver vannforekomstene, miljøtilstand og påvirkninger. Vann-nett inneholder detaljer om vannforekomstene på www.vann-nett.no. I forbindelse med rulling av planen, har vannområdet sammen med Statsforvalteren (som er formelt ansvarlig for kunnskapsgrunnlaget), kommunene og relevante interessenter som f.eks. brukerinteresseorganisasjoner gjennomgått og oppdatert informasjon om vannforekomstene. Vannområdet har oppdatert tiltakene i Vann-nett på vegne av kommunene, og har også svart ut bestillinger og forespørsler fra Vannregionmyndigheten i forbindelse med innspill til planene.

Målet for vannforekomstene er god økologisk og kjemisk tilstand. God tilstand kjennetegnes ved at struktur, funksjoner og produktivitet i økosystemene ikke avviker vesentlig fra intakte økosystemer, som utgjør «referansetilstanden» som tilstanden skal måles opp mot. Den økologiske tilstanden er avhengig av hvor påvirket det biologiske livet i vannforekomsten er av menneskelig aktivitet, f.eks. innenfor avløp, landbruk eller fysiske endringer (samferdsel, forbygninger etc.). Ved å overvåke biologien i vassdraget ut fra fastsatte kriterier får vi en tilstandsvurdering av den enkelte vannforekomsten. Kjemisk tilstand måles ut fra nivåer på utvalgte kjemiske forbindelser. Økologisk tilstand måles i 5 klasser fra Svært god til Svært Dårlig, kjemisk tilstand måles i God eller Dårlig.

Nedenfor følger figurer som viser tilstand og påvirkninger i vannområde Morsa.

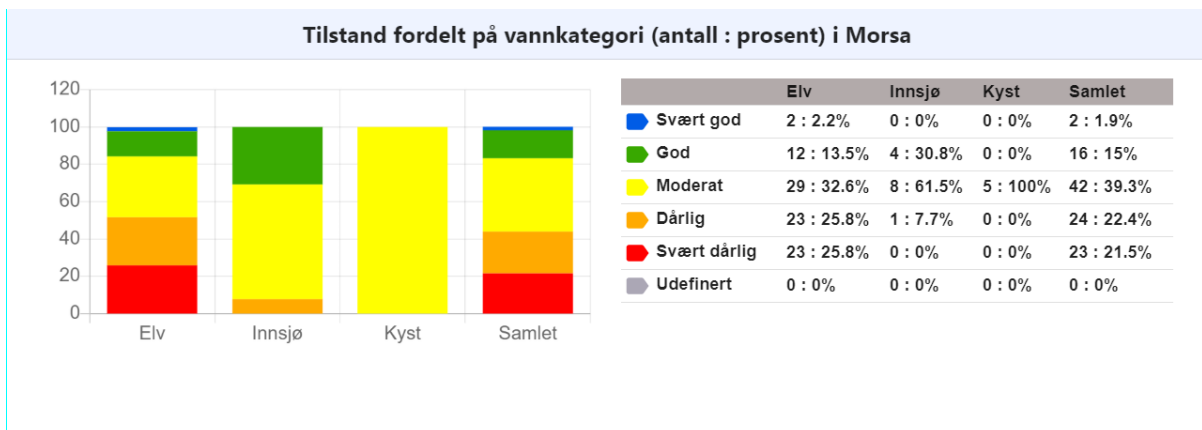
For vannområde Morsa er den økologiske tilstanden vist i figur 1:

Figur 1. Økologisk tilstand i Vannområde Morsa (uttrekk fra Vann-nett pr. 4.2.21)

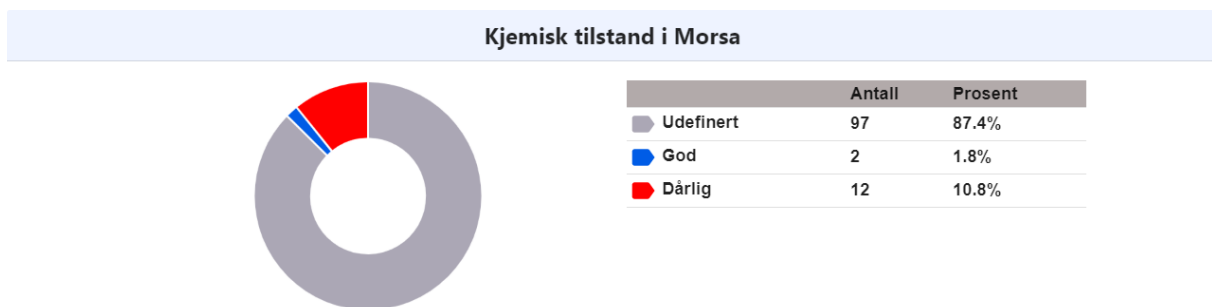
Figuren viser at kun 18 % av vannforekomstene har nådd miljømålet om God økologisk tilstand. Det er behov for omfattende tiltaksgjennomføring for å nå målene.

Figur 2 viser økologisk tilstand når vi skiller mellom elver, innsjøer og kystvann. Det er høyere andel av God tilstand innenfor innsjøvannforekomstene enn de øvrige.

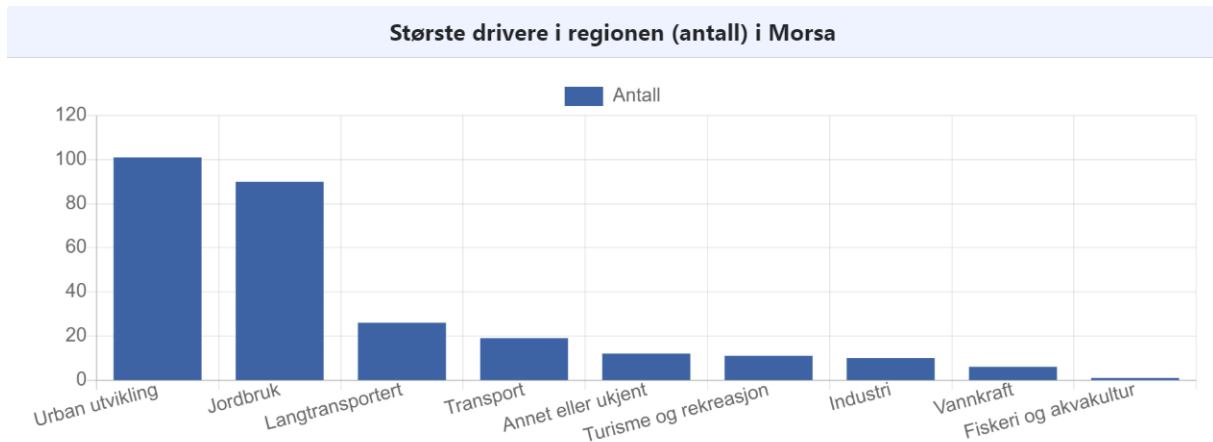
Figur 2. Økologisk tilstand i vannområde Morsa fordelt på vannkategori. (Uttrekk av Vann-nett pr. 4.2.21.)

Figur 3 viser kjemisk tilstand i vannforekomstene i vannområde Morsa. Årsaken til den høye andelen udefinert tilstand, er at det er få av vannforekomstene som har målinger av stoffene som inngår i kjemisk klassifisering. Det er heller ikke alle vannforekomster det er relevant å gjøre kjemiske målinger, men det bør tas en gjennomgang i vannområdet for å avdekke hvilke vannforekomster som har mangelfulle data og som det er relevant å gjøre målinger i.

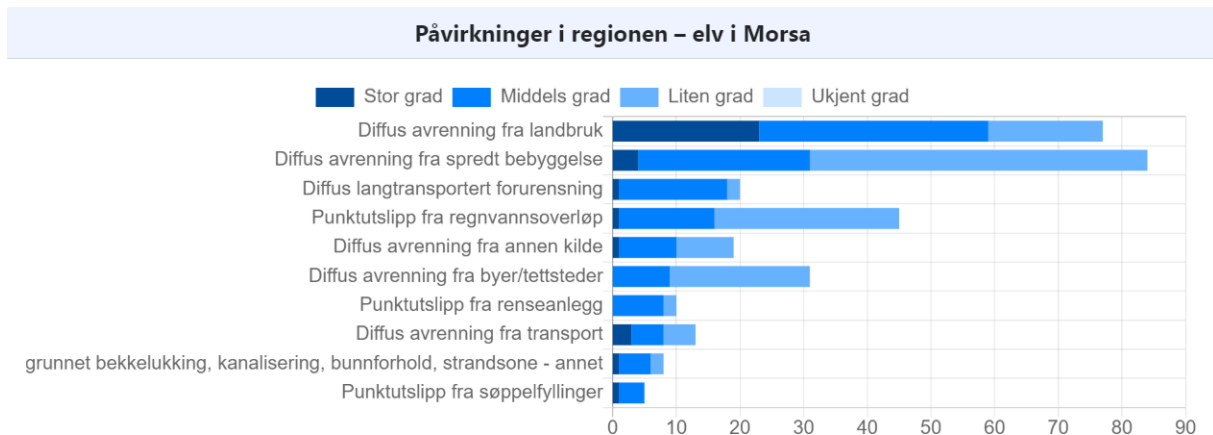
Figur 3. Kjemisk tilstand i vannområde Morsa. (Uttrekk av Vann-nett pr. 4.2.21)

Påvirkningsdrivere, i form av menneskelig aktivitet, er identifisert i påvirkningsanalysene. Drivkrefter som har aktivitet med påvirkning på vannmiljøet i vannområde Morsa vises i figur 4. Ikke overraskende, er det jordbruk og urban utvikling (som inneholder avløpspåvirkninger) som er de største driverne.

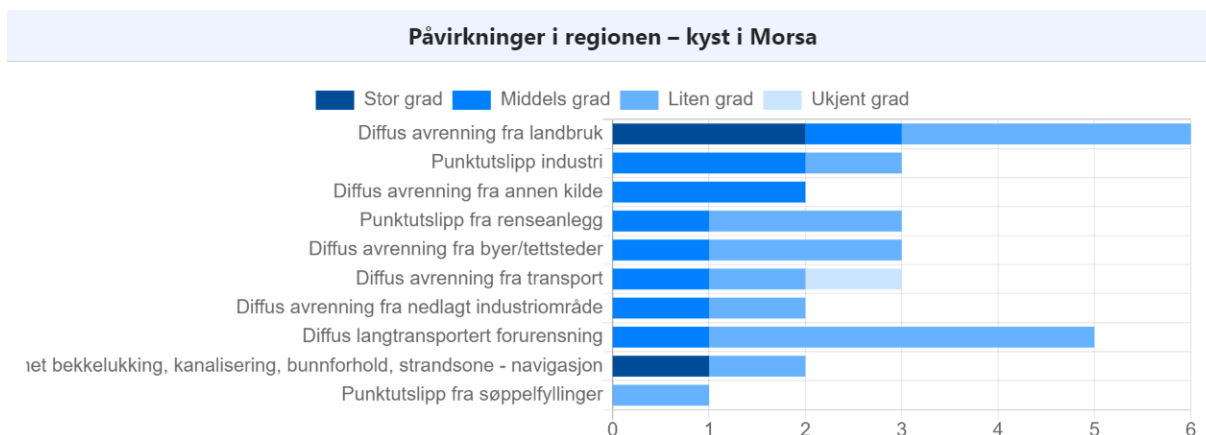
Figur 4. Største drivere i vannområde Morsa. (Uttrekk fra Vann-nett pr. 4.2.21)

Påvirkningstypene i vannområde Morsa er vist i figur 5. Figuren viser for elvevannforekomster, men er tilsvarende for innsjø. Jordbruk og avløp er fremtredende påvirkninger. Langtransportert forurensning innebærer effekt av sur nedbør.

Figur 5. Påvirkninger på elvevann i vannområde Morsa. (Uttrekk fra Vann-nett pr. 4.2.21)

Figur 6 viser at også kystvannet i Morsa er sterkt påvirket av avrenning fra landbruk og avløp. I tillegg er kystvannet mer påvirket av utslipp fra forsøpling og langtransportert forurensning, industri og transport.

Figur 6. Påvirkninger på kystvann i vannområde Morsa (Uttrekk fra Vann-nett pr. 4.2.21)

Kort om de viktigste påvirkningene

Jordbruk

Vannområde Morsa har store og viktige områder for jordbruksdrift og økt matproduksjon er et politisk mål. Intensivt jordbruk fører også til økt fare for avrenning til vassdragene våre. I tillegg er de fleste områdene våre under marin grense og det er et naturlig høyt nivå av næringsrik leire i jordsmonnet som også fører til økt næringskonsentrasjon i vannforekomstene. For høy tilførsel av næringsstoffer kan føre til algeoppblomstring og oksygenmangel i vassdragene, og erosjon fører til partikkelavrenning og økt tilslamming. Vannområdene har i flere sammenhenger satt fokus på mulig målkonflikt mellom økt matproduksjon og godt vannmiljø, og det er et sentralt spørsmål å løfte også inn i kommende planperiode.

Avløp

Utslipp og lekkasjer av avløpsvann inneholder næringsstoffer, organisk materiale samt bakterier og parasitter. I tillegg til eutrofiering er dette en trussel mot f.eks. drikkevann, badevann og andre brukerinteresser. Privat avløp omfattes for en stor del av mindre private renseanlegg samt privat ledningsnett. Vannområdet har hatt, og kommer fortsatt til å ha stort fokus på drift og vedlikehold av private avløpsanlegg, da disse har vist seg å ikke fungere optimalt i mange tilfelle. Kommunalt avløp omfatter renseanlegg og offentlig ledningsnett inkl. pumpestasjoner. Etterslep på rehabilitering av kommunale avløpsanlegg har ført til at mange vannforekomster fremdeles er sterkt påvirket av avløp, samt at det stiller store krav til kommunene til økt rehabiliteringstakt i årene som kommer.

Urban utvikling

Rundt byer og tettsteder er det et stadig press når det gjelder utbygging, næring, industri og andre forhold som kan påvirke vannet vårt negativt. Håndtering av overvann blir utfordrende i takt med mer utbygging og tette flater. Vegetasjonssoner, flomarealer og grønne områder kan i mange tilfelle stå i fare for å bli nedbygde. I tillegg til at det går direkte ut over vannforekomstene, vil det også redusere kapasiteten til å håndtere økende nedbørmengder

og lokale flomproblemer. God arealplanlegging med vann i fokus er noe vannområdene ønsker å ha økende fokus på, og hjelpe kommunene med å lage gode forhold for vann i sine lokale planer. Ved å få vann inn i kommunal planlegging, vil man også sikre en mer langsiktig god forvaltning av vannet.

Virkning av klimaendringer

Klimaendringer bidrar til å forsterke påvirkningene, og redusere effekten av tiltakene som gjøres. Det er dermed viktig å ta høyde for økte nedbørmengder og lokale klimaeffekter i kommunal planlegging. I tillegg til påvirkning på vannmiljøet, er f.eks. fare for ras og skred viktige risikoelementer en må vurdere.

Beskyttede områder

I planene er det også opprettet et register over beskyttede områder, som er beskyttet i et annet lovverk, vedtak eller retningslinjer. For vannområde Morsa er det vannforekomster benyttet til drikkevann eller badevann, eller vernede naturområder, som er beskyttet etter vannforskriften. Det er gjerne knyttet egne miljømål til disse, f.eks. krav til bakterieinnhold i drikke- eller badevann eller vilkår satt ifm. verneforskrift.

Overvåking

Planen beskriver hvordan overvåkingen organiseres. Vannområdene koordinerer ofte den lokale tiltaksovervåkingen i medlemskommunene. Vannområde Morsa har etablert et overvåkingsprogram med faste overvåkingsstasjoner med god kontinuitet som er viktig å opprettholde i et langsiktig perspektiv. Mange av overvåkingsstasjonene har svært gode langtidsserier, og dataene brukes mye i forskning. Det brukes ca. 1,2 mill kr årlig på tiltaksorientert overvåking i regi av vannområdet. Overvåkingen finansieres av Statsforvalteren samt bidrag fra medlemskommunene. I tillegg utfører kommunene resipientovervåking. Det brukes mye ressurser på overvåking av biologiske parametere, men det er i mange områder også behov for å øke kunnskapen om kjemisk tilstand. Dette vil vannområdet ha fokus på videre.

Kunnskapsnivået om vassdragene øker for hver planperiode. Endringer i miljøtilstanden fanges opp, og kan være et resultat av kontinuerlig tiltaksgjennomføring gjennom mange år. Noen steder er det stort trykk på vassdragene grunnet f.eks. urban utvikling og nye aktiviteter som fører til utslipp. Videre bidrar klimaendringene til at effekten av tiltakene ofte maskeres, ved økt nedbør og avrenning. Gode og langsiktige overvåkingsprogram er viktig for å følge utviklingen i vassdragene, og ha en god kunnskapsbase for å foreslå tiltak og revidere tiltaksanalysene.

Miljømål

Miljømålene er vurdert av aktuelle sektormyndigheter som omforente mål for vannforekomstene som skal oppnås innenfor kommende planperiode. Hvis målene ikke kan nås innenfor planperioden, kan det gis unntak i form av tidsutsettelse eller mindre strenge miljømål jfr. vannforskriftens §§ 9 og 10. Allikevel skal alle praktisk gjennomførbare tiltak gjennomføres for å hindre ytterligere forringelse. Som hovedregel skal det ikke gis tillatelse til ny aktivitet som kan medføre at miljømål ikke nås eller at tilstanden forringes. Beskyttede områder, f.eks. for drikke- eller badevann, har gjerne egne miljømål knyttet til beskyttelsen av området.

Figur 5 i vannforvaltningsplanen viser forventet miljøforbedring frem til neste planperiode. Her fremkommer det at miljømålene i vannområde Morsa oppnås innen 2033. Det kan allikevel hende at det er vannforekomster som heller ikke vil oppnå miljømålet innen det tidspunktet, det må vurderes når planen skal rulleres neste gang.

Vannområdene har meldt inn vannforekomster hvor det er behov for unntak etter §§ 9 eller 10 i vannforskriften. For Morsa, er det for neste planperiode registrert at 56 av totalt 112 vannforekomster har behov for utsatt frist etter § 9. 54 av unntakene er knyttet til jordbrukstiltak, 5 til både avløpstiltak og jordbrukstiltak, 1 til forsuring og 1 til miljøgifter i Moss indre havn. Dette betyr ikke en utsatt frist for å gjennomføre tiltak, men man erkjenner at selv med tiltaksgjennomføring vil man ikke nå miljømålet i kommende planperiode. For landbrukstiltakene vil det ta tid før man ser full effekt av tiltakene i vassdragene, da det er store reserver av næringsstoffer i jorda.

Det er en utfordring å vurdere om og når miljømålet vil kunne nås. Det er mange faktorer som spiller inn. Ofte er det flere påvirkninger knyttet til en vannforekomst, som gjør at det er summen av tiltak som vil ha innflytelse på miljøforbedringen. Det er derfor viktig at alle sektorer bidrar- dersom en sektor uteblir fra tiltaksgjennomføring, kan dette virke demotiverende på andre sektorer som bidrar. Videre vil klimaforhold ofte kunne maskere eller forsinke tiltakseffekten. Det som er viktig å påpeke, er at selv om det kan virke møysommelig å oppnå tiltakseffekt, ville tilstanden sannsynligvis forverres dersom det ikke ble gjort tiltak. I Vansjø-Hobølvassdraget, der vi har jobbet lenge med helhetlig tiltaksgjennomføring, ser vi en statistisk signifikant bedring i utviklingen i vannkvaliteten i flere av elvene og bekkene.

Tiltaksprogrammet

Tiltaksprogrammet beskriver hvilke tiltak som må til for å nå miljømålene, og det er den enkelte ansvarlige sektormyndighet som skal følge opp tiltakene innenfor sitt myndighetsområde. Prioritering av tiltak handler om *hvor* og *når* tiltak skal gjøres. Sektorene som har ansvaret for tiltakene må dermed prioritere rekkefølgen på sine tiltak, og om det evt. er behov for utsettelse av miljømålsoppnåelse eller andre unntak. Alle sektorer som har en påvirkning skal bidra, og sektorer skal ikke settes opp mot hverandre- det skal heller prioriteres innenfor sektorene. Representanter for brukerinteresser og næring er viktige dialogpartnere.

Følgende typer vannforekomster fremheves som viktige å prioritere ved gjennomføring av tiltak:

- vannforekomster med verdifulle og truede arter,
- vannforekomster med utvalgte og sårbare naturtyper,
- drikkevannskilder som krever særskilt beskyttelse og
- vannforekomster med særskilte brukerinteresser for allmennheten.

Utover vurderinger knyttet til temaene ovenfor kan følgende punkter legges til grunn ved prioritering:

- tiltak med lang virkningstid og
- tiltak i vannforekomster med større avvik mellom tilstand og miljømål.

Det har i denne planen vært økt fokus på kostnadsberegning av tiltak, og selv om det fremdeles mangler kostnader for en del tiltak, er kostnadsgrunnlaget betydelig forbedret i forhold til foregående planrullering. Vannområdet har lagt stor vekt på kostnadsberegning av tiltak som er innhentet fra kommunene.

I tiltaksprogrammet er det registrert flest tiltak innenfor avløps- og landbrukssektoren. På vannregionnivå, er det registrert avløpsinvesteringer for over 6,7 mrd. kr, og over 150 mill. kr. i investeringer på landbrukssiden. I tillegg til investeringsbehov, trengs det også

betydelige personressurser for å få gjennomført disse tiltakene. Det er viktig at sektormyndighetene, både lokale, regionale og statlige, prioriterer vannmiljøtiltakene og sørger for at det er nok ressurser til å administrere tiltaksgjennomføringen.

Kommunen er sektormyndighet for nesten 75 % av tiltakene på vannregionnivå, og for vannområde Morsa en enda større andel- her er kommunene ansvarlig myndighet for hele 84 % av tiltakene som er lagt inn. Noe av forklaringen kan være at vannområdet har registrert tiltak på vegne av kommunene, og at det kunne vært lagt inn flere tiltak av øvrige sektormyndigheter, som ville utjevnet fordelingen noe. Det bør tas en gjennomgang og kontakte sektormyndigheter der en mener tiltak bør vurderes, som ikke er lagt inn. Uansett er det forventet at kommunene er ansvarlig for flesteparten av tiltakene, da de har myndighet innenfor viktige områder innen avløp og landbruk.

Miljømålene er ambisiøse, og krever tiltak av så stort omfang at de økonomiske rammene for gjennomføring av forvaltningsplanen må økes. Manglende virkemidler skal ikke være til hinder for å gjennomføre de tiltakene som er mulig innenfor gjeldende regelverk og tilgjengelige økonomiske rammer.

Oppstrøms- nedstrøms- problematikk er relevant for mange vannforekomster. Det er behov for å se vannforekomstene i en større sammenheng, og at tiltak oppstrøms kan være viktig for å nå miljømålene også i nedstrøms områder. For Vansjø-Hobølvassdraget vil alle tiltak oppstrøms Vansjø har positiv effekt på Vansjø. Tiltak i alle bekker og elver vil ha positiv effekt for vannkvaliteten i Oslofjorden.

Avløp

Det er registrert avløpsinvesteringer på over 0,8 mrd. kroner i kommende planperiode, hvorav ca. 0,7 mrd. knytter seg til kommunalt avløp. Grunnen til den store forskjellen på investeringskostnader mellom kommunale og private anlegg, er bl.a. at mange kommuner allerede har gjort en stor jobb med å oppgradere private avløpsanlegg. Vannområdet vil følge opp avløpsarbeidet via faggruppe avløp og jobbe med relevante problemstillinger, samt bistå kommunene i f.eks. utarbeidelse av rutiner og informasjonsflyt. Vannområdene har også jobbet med å støtte kommunene i revisjon av lokale avløpsforskrifter, noe som har vist seg å være utfordrende med tanke på bl.a. hjemmelsgrunnlag for de endringene en mener det er behov for. Det er derfor behov for endringer i sentral forskrift, noe vi vil ha videre fokus på.

Det er grunn til å tro at investeringskostnadene knyttet til kommunalt avløp er underestimert, og at behovet sannsynligvis er langt større. F.eks. holder en del kommuner på med planlegging av investeringer, som gjør at investeringstallene ennå ikke er fullt ut kartlagt og kjent. Etterslepet på avløpsinvesteringer er stort, og det vil være en utfordring for mange kommuner å komme i mål, da dette vil utgjøre en stor andel av de kommunale budsjettene. Det er også pekt på behov for økonomiske støtteordninger for å dekke kostnader til svært omfattende avløpstiltak som er utløst av vannforskriften alene, eksempelvis å flytte renseanlegg til mindre sårbar resipient.

Jordbruk

De viktigste miljøtiltakene innenfor landbruket er knyttet til avrenningstiltakene som må gjøres årlig. Estimert driftskostnad per år er beregnet til ca. 36 mill. kr. Det er mange av tiltakstypene det ikke er anslått kostnad for, slik at den anslåtte kostnaden er for lav. Det er vanskelig å estimere eksakte kostnader, og en har måttet generalisere og benytte en del sjablongverdier. Det er også svært vanskelig å estimere omfanget av tiltaksbehov for å nå miljømålene, da svært mange faktorer spiller inn. Uansett viser tallene at behovet er langt

større enn det som årlig settes av til miljøtiltak innenfor rammene i jordbruksoppgjøret, og vi vet at tiltaksoppslutningen om de viktigste avrenningstiltakene i jordbruket må opp dersom vi skal kunne se en miljøforbedring i de jordbrukspåvirkede vannforekomstene våre.

I tillegg er det behov for ressurser i lokal landbruksforvaltning til oppfølging, samt informasjon og veiledning ut til næringen. Det er altså en betydelig innsats som må på plass. Økte rammer og ressurser må bevilges sentralt, dette er ikke en jobb man kan løse lokalt alene.

Miljøgifter og industri -

Mossesundet indre dårlig kjemisk tilstand grunnet for høye verdier av kvikksølv og andre miljøgifter, og det er høye verdier av miljøgifter i sedimentene. Miljødirektoratet har meldt inn tiltak om å utarbeide en tiltaksplan for opprydding i forurenset sjøbunn i Moss indre havn, som en del av oppfølgingen av helhetlig plan for Oslofjorden. Moss kommune har søkt Miljødirektoratet om midler til en prosjektlederstilling og ytterligere utredninger for å kunne starte arbeidet med opprydding i Moss havn.

Vansjø er også påvirket av PFAS (organiske fluorforbindelser). Dette medfører at det ikke er tilrådelig å spise fisk fra Vansjø. Det gjøres tiltak for å redusere videre tilførsler til Vansjø, samt kartlegging av nivåer i vann og i fisk.

Flom:

Vansjø er et regulert vassdrag med kraftverk i Mosseelva. Utløpet til Vansjø er også naturlig trangt og med et stort nedbørsfelt oppstrøms, noe som gjør vassdraget svært utsatt for flom. Store flommer virker negativt på vannkvaliteten i innsjøen, og vi opplevde flere år med store algeoppblomstringer etter flommen i år 2000. Det er ønske om statlig tilskudd til å utrede muligheten for å anlegge en flomtunnel.

Restaurering av vassdrag

Det er foreslått en del tiltak knyttet til vassdragsrestaurering i tiltaksprogrammet. Restaurering er høyt prioritert nasjonalt gjennom økte rammer i tilskuddsordninger. Mange av tiltakene som er foreslått er knyttet til kystbekker som er sjørrettførende. Disse tiltakene er ikke pålagt i henhold til noe gitt lovverk, men blir gjerne gjennomført som et spleiselag mellom flere instanser, og det søkes prosjektmidler. Tiltakene omfatter ulike former for habitatforbedrende og vandringsfremmende tiltak. I tillegg satses det på restaurering av kantvegetasjon gjennom treplanting langs jordbruks- og kystvassdrag, som av ulike årsaker har lite eller ingen kantsoner. Tiltakene bidrar til å redusere erosjon og næringsavrenning, samt legger bedre til rette for det biologiske mangfoldet. Restaureringstiltak er ofte tiltak som ses på som svært positive for allmennheten, da de har god effekt for viktige brukerinteresser som f.eks. fiske og friluftsliv. Prosjektene har stort potensiale for lokalt engasjement, noe som er viktig for å øke oppmerksomheten og interessen for å ta vare på lokale vassdrag.

Overvannstiltak

Det vil være økt behov for overvannstiltak i kommunene fremover. Gjennom god kommunal planlegging kan det planlegges for håndtering av overvann på en slik måte at man minimerer risiko for flombelastning og unngå å sende overvannet i avløpssystemene til renseanleggene. Dette vil redusere trykket på allerede svært belastede renseanlegg, og en vil kunne håndtere mange av regneepisodene på overflaten. Dette kan også kombineres med gode bymiljøtiltak som gjør områdene mer attraktive. Vannområdet har sammen med vannområde Glomma sør utarbeidet overvannsveileder for kommunene, og det vil jobbes videre med god

implementering av løsninger.

Krepsepest:

Vansjø-Hobølvassdraget fikk påvist krepsepest i 2016. Det er påvist signalkreps i vassdraget. Dersom det ikke er etablert signalkreps i vassdraget, bør det utredes muligheter for reetablering av edelkreps.

Kompetansebygging

Det er mange ulike problemstillinger på flere fagfelt i vannområdet, og det vil alltid være behov for kunnskapsinnhenting. Vannområdet har lagt inn flere tiltak som går på informasjon, kompetansebygging, forskning og utredning og som dekker et bredt felt av temaer.

Kystvann

Kystvannet har hatt en negativ utvikling miljømessig, og det er stort nasjonalt fokus på å kartlegge årsaker og snu disse trendene. Alle bekker og elver ender til slutt ut i fjorden- så tiltakene som gjøres på landsiden er svært viktige for utviklingen i fjorden. Her er det oppstrøms- nedstrøms- problematikk i stor skala!

Påvirkningene på kystforekomstene er i stor grad styrt av havstrømmene samt tilførsler fra bekker og elver, og en er ofte avhengig av at tiltak gjøres andre steder for å kunne se en bedring i miljøtilstanden.

Lokale tiltak som f.eks. fokus på utslipp fra småbåthavner og båtseptik, er viktige lokale bidrag til den totale tiltaksmiksen.

Det har også blitt større oppmerksomhet om påvirkninger som plastforsøpling og fremmede arter (eks. stillehavsøsters), som må følges nærmere opp i neste planperiode.

Rapportering

Sektormyndighetene skal rapportere status for tiltaksgjennomføring midtveis i planperioden. Vannområdet vil rapportere tiltaksstatus for de tiltakene hvor kommunene er sektormyndighet, i tett dialog med kommunene.

Konsekvensutredning

Det er ifm. vannforvaltningsplanen utarbeidet en konsekvensutredning. Vannområdet har gitt innspill til utredningen på vegne av kommunene som sektormyndighet. Formålet har vært å vurdere virkningene av vannforvaltningsplanen dersom den gjennomføres som et maksimum (ingen kapasitets- eller budsjettmessige begrensninger), minimum (business as usual) eller realistisk (bruk av unntak etter §§ 9 og 10). Det er ganske tydelig at selv om man gjennomfører et realistisk scenario for tiltaksgjennomføring, vil det ikke være tilstrekkelig for å nå alle målene for vassdragene, men man vil være på god vei og sannsynligvis se en forbedring mange steder.

Planretningslinjer

Det er i forbindelse med vannforvaltningsplanen utarbeidet forslag til planretningslinjer. Hensikten med retningslinjene er å oppnå helhetlig vannforvaltning etter vannforskriften og er førende for planarbeid etter plan- og bygningsloven. Hvis man kan inkludere vann på et tidlig stadium i kommunenes samfunns- og arealplanlegging, vil man få en mer forutsigbar og langsiktig forvaltning av vannforekomstene. Planretningslinjene er lagt ved som vedlegg og til bruk i kommunal planlegging. Vannområdet vil også ha økt fokus på vann i kommunal planlegging gjennom arbeidet i faggrupper.

Del 2- Mal for saksfremlegg/ høringsinnspill forkortet

Man kan i høringen gi innspill til alle deler av planen, men det er bedt om at det særlig gis innspill på 5 punkter/ spørsmål. De er gjengitt nedenfor, med forslag til innspill:

- Gir vannforvaltningsplanene god nok oversikt over miljøtilstanden i vannet?

Vannforvaltningsplanene gir en god oversikt over miljøtilstanden på et regionalt nivå. Databasen Vann-nett gir god oversikt og verdifull informasjon om tilstand og planlagte tiltak på et lokalt nivå.

- Er miljøtilstanden og påvirkningene riktig beskrevet? Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/ erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til bedre beskrivelse?

Det er gjennomført en grundig prosess i vannområdet med kartlegging og oppdatering av miljøtilstand og påvirkninger. Kommunene og andre ressurser i vannområdenettverket har bidratt inn i arbeidet. I vannområdet har vi et godt kunnskapsgrunnlag i form av et godt gjennomarbeidet overvåkingsprogram og dermed god kunnskap om viktige påvirkninger. Det vil alltid være behov for å følge opp om relevant lokal kunnskap kan bidra til et bredere kunnskapsgrunnlag.

- Synliggjøres miljømålene godt nok?

Miljømålene synliggjøres godt på et overordna nivå i planen. For å finne frem til miljømål på et lokalt nivå må man inn i databasen Vann-nett. Informasjon om miljømål og unntak kan nok være forvirrende for noen, samt ikke minst hva dette betyr i praksis. Det er allikevel viktig å være klar over at f.eks. tidsutsettelse av miljømål etter vannforskriften ikke betyr utsettelse av tiltaksgjennomføringen. Tiltak skal fremdeles gjennomføres med samme trykk i vannforekomster med unntak, men en erkjenner at det vil ta lenger tid før miljømålene er nådd enn i vannforekomster uten unntak.

- Bidrar planen til tydelig plassering av ansvar og tilstrekkelig med tiltak for å nå miljømålene?

Ansvaret er tydelig plassert ved at alle tiltak har en ansvarlig sektormyndighet.

Det er lagt inn omfattende tiltak for landbrukssektoren, men det er behov for økte ressurser for at tilstrekkelig omfang av landbrukstiltak kan bli gjennomført. Mange av landbrukstiltakene er frivillige tiltak for bonden, men stimuleres ved bruk av tilskuddsordninger. Det er behov for å styrke tilskuddsordningene. I tillegg er det behov for krav til miljøtiltak gjennom forskrift og å sikre god informasjon ut til bonden om vannmiljøtiltakene.

I avløpssektoren varierer det fra kommune til kommune hvor omfattende tiltak som er lagt inn på avløp. Noen kommuner er i prosess med å utarbeide planer for videre oppfølging og har registrert dette som tiltak, mens andre har registrert konkrete

avløpsprosjekter. Sannsynligvis er ikke omfanget av tiltak tilstrekkelig til å nå miljømålene i alle vannforekomster. For å følge opp avløpstiltakene på en god måte er behov for god bemanning og at det settes av ressurser i kommunene.

Det er lagt inn en rekke tiltak i vannforvaltningsplanene som ikke er hjemlet i lovverk, men er frivillige, f.eks. ulike typer restaureringstiltak. Omfang og gjennomføringsgrad av tiltakene vil være avhengig av en kombinasjon av frivillig og offentlig innsats og økonomiske bevilgninger.

- Er de nødvendige virkemidlene på plass for å gjennomføre de tiltakene det er behov for?

Virkemidler jordbruk.

- For å få tilstrekkelig tiltaksgjennomføring i landbruket, er det behov for omfattende miljøkrav gjennom forskrift for hele Morsa.
- Det er behov for en betydelig økning av potten til Regionalt miljøprogram til Statsforvalteren i Oslo og Viken for å kunne gjennomføre tilstrekkelige miljøtiltak i landbruket for å bedre vannkvaliteten i vassdragene våre. Midlene bør øremerkes til miljøtiltak mot avrenning til vassdrag under marin grense.
- Det er viktig at det fra nasjonalt hold gis tilstrekkelig handlingsrom regionalt til å kunne tilpasse og prioritere miljøordninger som er viktige ut fra de regionale utfordringene.
- Statsforvalteren bør innføre miljøavtaler som er tilpasset avrenning til vann og vassdrag for spesielt sårbare områder. Slike miljøavtaler bør fokusere på tiltak som gras på flom- og erosjonsutsatte arealer, redusert jordarbeiding om høsten, riktig gjødslingsnivå, vegetasjonssoner og kantvegetasjon mellom åker og vassdrag. Vi opplever svært liten oppslutning om dagens miljøavtaleordning da det per i dag er et stort fokus på kompostering og jordforbedring
- Det er et ønske om at en økt andel av grasproduksjonen foregår der det er gunstig ut fra et miljøhensyn med tanke på avrenning til vann og vassdrag. For å oppnå dette må vilkårene for grasproduksjon på disse områdene bedres fra statlig hold.
- Det er viktig at tiltaksordninger, krav og tilskuddssatser er forutsigbare og langsiktige for næringen. Det er vanskelig å få god oppslutning om tiltak dersom ordninger og vilkår endres fra år til år.
- Det er viktig at staten setter av tilstrekkelige midler til SMIL-tiltak (spesielle miljøtiltak i landbruket), slik at nødvendige tiltak for å redusere avrenning kan gjennomføres.
- Planlagt revisjon av gjødselvereforskriften må gjennomføres.
- Det må settes av midler og ressurser til god kommunikasjon, veiledning og formidling til bonden om miljøtiltak og hvilke tiltaksordninger og krav som foreligger. Dette kan gjøres blant annet gjennom miljørådgivning, gruppemøter, nyhetsbrev etc.
- Det er behov for mer kunnskap om og større fokus på rensing av dreneringsvann fra jorder.

Avløp

- Staten bør etablere en økonomisk støtteordning til store avløpsinvesteringer i kommunene som er direkte utløst av vannforskriften (for eksempel flytte utslipp til mindre sårbar resipient). Enkelte kommuner blir påført store utgifter innenfor avløpssektoren som går langt utover ordinært vedlikehold og utvidelse av avløpssystemene.

- Miljødirektoratet bør prioritere en revisjon av del 4 (avløpsdelen) i forurensingsforskriften, da kommunene opplever at det nasjonale lovverket begrenser deres oppfølging på avløpsområdet.
- Kommunene må prioritere tilstrekkelig bemanning og betydelige ressurser til vedlikehold og tiltak innenfor avløpssektoren i sine budsjetter, både til oppgradering av kommunalt avløp og oppfølging av private anlegg.
- Kommunene må sørge for å ha gode planer, internkontrollsystemer og rutiner for oppfølging av avløp og andre aktuelle temaer innen miljø og utslipp

Overvann og plan

- Kommunene bør i større grad innlemme overvannshåndtering og vannmiljø i kommunale planer og vedtak for langsiktig forvaltning av vannressursene.
- Kommunene må sikre rutiner for god kommunikasjon og samhandling på tvers av ulike fagmiljøer for å sikre en god og helhetlig håndtering av overvann og andre hensyn til vann og vassdrag.

Overvåking, Restaurering, biologisk mangfold og fremmede arter (annet)

- Det er et stort behov for statlige midler til vassdragsrestaurering.
- Ras og erosjon er en stor utfordring i mange av vassdragene våre, også i forhold til vannkvalitet. Det er behov for at miljøutfordringer i forhold til ras og erosjon prioriteres med øremerkede statlige midler.
- Det er behov for økt, langsiktig og stabilt statlig bidrag til overvåking i vannområdene for å sikre et godt kunnskapsgrunnlag for videre arbeid.
- I vannområde Morsa er det ønske om statlige midler til å utrede muligheten for flomtunnel i Vansjø.
- Det er behov for økte statlige midler til kartlegging av natur og biologisk mangfold tilknyttet vann og vassdrag.
- Det er behov for økte statlige midler til bekjempelse av fremmede arter tilknyttet vann, vassdrag og kyst.

Industri, miljøgifter

- Det er behov for betydelige og forutsigbare statlige bidrag til oppryddingsprosjekter i forurenset sjøbunn, for eksempel Moss indre havn. I slike prosjekter er det behov for ansettelse av flerårig prosjektleder for å sørge for god oppfølging.

Generelt

- Klimaendringene gir økt fare for avrenning, avløpsutslipp, flomperioder og økt risiko for store og uønskede algeoppblomstringer i innsjøene våre. Klimaendringer må tas inn i planleggingen i alle ledd, og vil gi et ytterligere tiltaksbehov for å bedre vannkvaliteten i vann og vassdrag.